

Хімчук М.М.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПАРАМЕТРИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найбільш актуальних проблем сьогодення з позиції впливу на внутрішні процеси розвитку вітчизняної макроекономічної системи є прискорення міграційних процесів викликаних повномасштабним вторгненням.

Згідно інформації ООН, станом на червень 2022 року понад 3,2 млн біженок з України зареєструвалися у країнах Європи для отримання тимчасового захисту. Найбільша кількість реєстрацій було у: Польщі (1,1 млн) та Німеччині (565 тис). Додатково зазначимо, що аналітичні дані ДПСУ свідчать, що з початку вторгнення України покинуло понад 2,2 млн громадян [1]. Достатньо розповсюдженою практикою залишається маятникові переміщення на недовгий період. Статистична інформація аналітичної агенції Gradus Research свідчить, що у квітні 2023 року в Україну мають намір повернутися 77% громадян. Разом з тим, 13% не взагалі не планують повернення. За результатами останнього дослідження 2024 року, близько 35% українських біженців, які знайшли прихисток у країнах Європи, планують повернутися до України, коли в країні стане безпечно. Водночас лише 4% з них мають намір повернутися найближчим часом, навіть якщо буде незадовільна ситуація в країні. На сьогодні близько 11% біженців вже повернулися назад додому, але деяка частина громадян ще не впевнені щодо своїх планів на майбутнє— 25% респондентів поки не можуть сказати точно, чи будуть повертатися [2]. Аналітичні дані ООН свідчать що, у вересні 2024 року налічувалось близько 6 млн громадян України, що отримали статус тимчасового захисту, окрім цього близько 600 тис. набули відповідного статусу в інших країнах окрім ЄС. Варто зауважити, можливість виникнення помилкового дублювання відповідної процедури ідентифікації, що виникає у разі зміни громадянами місця перебування з отриманням відповідного статусу в обох країнах-реципієнтах. Аналіз статистичних даних Євростату свідчить, що станом на липень 2024 року, близько 4,1 млн вітчизняних громадян отримали статус тимчасового захисту в країнах ЄС. Майже половину становлять жінки, третину - діти, а менше чверті чоловіки. Дослідження показало, що кожні 100 днів війни частка тих, хто хоче повернутися, знижується в середньому на 4,7 відсоткового пункту. Цей процес можна пояснити тим, що багато українців поступово адаптуються до життя за кордоном, знаходять роботу, інтегруються в місцеві громади та починають розглядати варіант залишитися за межами України на довгостроковий період. На початку війни лише 10% українців мали намір оселитися за кордоном на постійній основі, але ця цифра також зростає [1].

Таким чином ми можемо виділити позитивні та негативні наслідки трудової міграції для економіки України. Щодо позитивного впливу на підприємництво в нашій країні, можемо виділити: скорочення дефіциту нашого платіжного балансу за рахунок масових грошових переказів від мігрантів з-за кордону або їх родичів, є найбільшою статтею нагромадження валюти в економіку нашої країни, можна також збільшувати можливості впровадження працевзберігаючих технологій, збільшення вливань до бюджету за посередницькі послуги у працевлаштуванні за кордоном. У перший місяць війни, більшість українських мігрантів, які залишилися без роботи, домівок та в небезпеці, змогли частково вирішити ці проблеми за кордоном, тим самим зменшити навантаження на економіку України - це допомогла більшість ресурсів спрямувати на військові потреби.

Переходячи до негативних наслідків, яких більше, ніж позитивних, слід наголосити на посиленні навантаження на соціальний фонд у результаті відтоку працездатного населення та на велику кількість так би мовити «відтоку мізків». Україна наразі знаходиться на 3-4 місці серед 177 країн за рівнем «відтоку мізків». Дана ситуація призводить до колосального дефіциту кваліфікованих кадрів на ринку праці України та уповільнює розвиток важливих галузей в Україні, які нам так потрібні зараз та в майбутньому. Мігранти, які заробляють за кордоном, витрачають менше на внутрішньому ринку, тому це впливає на

зменшення попиту товарів та послуг, тому можемо спостерігати уповільнення розвитку середнього та малого бізнесу [3].

На основі вже проведених досліджень можна зробити висновок, що війна в Україні дуже вплинула на демографічну та економічну ситуацію в країні. Війна, що триває з 2014 року та повторне вторгнення у 2022 році призвели до масового виїзду молодого населення, яке, згідно прогнозних оцінок зазнає істотного скорочення до рівня 26 млн ос. у 2060 році [4].

Найбільш помітний вплив кризових явищ у контексті прискорення міграційних процесів спостерігається щодо скорочення рівнів працездатних осіб у загальній структурі населення, зменшення агрегованих параметрів споживчого попиту, зростання кількості осіб з інвалідності, обмеження притоку інвестиційних ресурсів та зниження податкових надходжень.

Враховуючи попередньо окреслений спектр проблем, пропонуємо розглянути рекомендації націлені на скорочення негативного впливу міграційних процесів у межах національної економіки, зокрема актуальним напрямком є стимулювання розвитку нових каналів грошових переказів. Деякі країни практикуючі таку систему: стимулюють приплив коштів від своїх мігрантів, на ринку надаючи їм від 500 до 1000 систем переказів [5]. В результаті ці країни отримують від 15 до 30 млрд дол. на рік. При збільшенні обсягів переказів паралельно маємо запустити відповідні кредитні, страхові, пенсійні та іпотечні програми. З одного боку Україна зможе таким чином захистити своїх мігрантів, поки ті перебуватимуть поза межами країни, з іншого – розвиватиме внутрішній фінсектор. Серед ключових мотиваційних рішень можна виділити купівлю облігацій серед мігрантів і наявної діаспори. Ці гроші підуть на розвиток інфраструктури, інноваційні проекти, фінансування держборгу, будівництва соціально важливих проектів [6].

Окремо слід зауважити щодо необхідності покращення роботи із молодими фахівцями, випускниками українських університетів, у розрізі підтримки їх стипендіями та грантами, Обґрунтованим рішенням може стати підвищення рівня мінімальної заробітної плати у відповідності з європейськими стандартами, що допоможе зменшити стимул, виїжджати за кордон у пошуках вищих особистих доходів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що прискорення процесів міграції, викликаних повномасштабним вторгненням чинить значний вплив на основні макроекономічні параметри розвитку національної економічної системи й потребує комплексних прогресивних рішень з метою повернення населення та отримання позитивних фінансових результатів у межах економіки.

Перелік посилань:

1. Боротьба за людей: Україна програла битву, але має виграти війну. *Український інститут майбутнього*. 2022. URL: <https://uifuture.org/publications/borotba-za-lyudej-ukrayina-prograla-bytvu-ale-maye-vygraty-vijnu/>.
2. Рабець О. І. Вплив міграції на економічний розвиток Екранії під час військової агресії. *Габітус*. 2024. № 62. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/62-2024/8.pdf>.
3. Україна є одним із лідерів відтоку мізків із країни. *Укрінформ*. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3850351-ukraina-e-odnim-iz-lideriv-vidtoku-mizkiv-iz-kraini-ekspertka.html>.
4. Втеча від війни чи свідомий виїзд. Як змінилася міграція з України і якими будуть її наслідки. *BBC*. 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c93px84133jo>.
5. Вимушена міграція і війна в Україні. *Cedos*. 2022. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznaya-10-cheravnaya-2022/>.
6. Скільки українців планують повернутись: результати дослідження. *СмонКор*. 2024. URL: <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-skilki-ukraintsiv-planuyut-povernutis-rezultati-doslidzhennya-18-10-2024.html>.